

travelbook

Szwajcaria

oraz Liechtenstein

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Autorzy przewodnika: Beata i Paweł Pomykalscy

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja: Helena Piecuch

Koordinacja techniczna: Miron Kokosiński

Skład i fotoedycja: Sabina Suchy

Opracowanie kartograficzne: Rafał Bletek, Krzysztof Trojan

Źródło pochodzenia danych kartograficznych: OpenStreetMap.org

Okladka: materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock Images LLC

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz Helion SA dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz Helion SA nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?beswt1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-6268-0

Copyright © Helion SA, 2020

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE SZWAJCARII	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	13
PRZED WYJAZDEM	14
Wybór czasu podróży	15
Źródła informacji	15
Formalności	17
DOJAZD	19
Samolot	19
Pociąg	19
Autobus	20
Samochód	20
NA MIEJSCU	21
Komunikacja	21
Noclegi	25
Wyżywienie	26
INFORMATOR A–Z	27
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	33
KRAJOZNAWCZE ABC	34
Charakterystyka geograficzna	34
Hydrografia	37
Klimat	38
Fauna i flora	39
PAŃSTWO	44
Flaga	44
Hymn	44
Ustrój	45
Gospodarka	46
SPOŁECZEŃSTWO	50
Język	51
Religia	53
KULTURA, SZTUKA I NAUKA	54
Ruch dada	54
Literatura	54
Tradycje naukowe	56
▶ Czekoladowy raj	58
▶ Szwajcarski ser – powód do dumy	60
KUCHNIA	62

SZWAJCARIA PÓŁNOCNA	65
Zurych	66
Rapperswil	76
Einsiedeln	77
Winterthur	78
Okolice Winterthur	79
Bazylea	80
Okolice Bazylei	88
Aarau	89
Olten	90
Baden	91
Szafuza	92
Okolice Szafuzy	94
Stein am Rhein	97
Frauenfeld	98
Jezioro Bodeńskie	99
Sankt Gallen	101
SZWAJCARIA ŚRODKOWA	105
Berno	106
Solura	116
ALPY BERNEŃSKIE (OBERLAND BERNEŃSKI)	119
Interlaken	122
Thun	124
Okolice Thun	126
Brienz	128
Region Jungfrau	130
Grindelwald	131
Dolina Lauterbrunnen	133
Zachodni Oberland	136
Lucerna	138
Jezioro Czterech Kantonów	144
NEUCHÂTEL, JURA I FRYBURG	147
Neuchâtel	149
Okolice Neuchâtel	151
La Chaux-De-Fonds	154

Okolice La Chaux-De-Fonds _____	156
Yverdon-Les-Bains _____	158
Okolice Yverdon-Les-Bains _____	158
Fryburg _____	160
Okolice Fryburga _____	163

JEZIORO GENEWSKIE _____ 169

Genewa _____	172
Nyon _____	186
Lozanna _____	188
Okolice Lozanny _____	193
Montreux _____	196
Okolice Montreux _____	199
▶ Lodowiec Glacier 3000 _____	202
Vevey _____	206
Okolice Vevey _____	209

WALLIS I DOLINA RODANU _____ 211

Sion _____	213
Okolice Sionu _____	217
Martigny _____	218
Okolice Martigny _____	219
Sierre _____	221
Okolice Sierre _____	222
Zermatt _____	223
Brig _____	228
Przełęcz Simplon _____	230
Lodowiec Aletsch _____	232
Górna część doliny Rodanu _____	234

TICINO _____ 235

Bellinzona _____	238
Okolice Bellinzony _____	240
Lugano _____	241
Okolice Lugano _____	242
Locarno _____	244
Okolice Locarno _____	245

GRYZONIA _____ 247

Chur _____ 248

Okolice Chur _____ 250

▶ Bernina Express – bajkowy pociąg panoramiczny _____ 252

Davos _____ 256

Sankt Moritz _____ 257

Müstair _____ 259

LIECHTENSTEIN _____ 261

Vaduz _____ 265

INDEKS _____ 267

Spis ramek

Przydatne strony internetowe _____ 17

Placówki dyplomatyczne _____ 18

Książka w podróży _____ 19

Swiss Travel Pass – sposób na
oszczędne zwiedzanie
Szwajcarii _____ 20

Limity prędkości _____ 22

Mandaty _____ 23

Tunel bazowy św. Gotarda _____ 24

Dni ustawowo wolne od pracy _____ 29

Ważne numery _____ 31

Szwajcaria w pigułce _____ 35

10 szwajcarskich szczytów powyżej
4000 m n.p.m. _____ 3610 największych jezior
w Szwajcarii _____ 37

Królowe europejskich rzek _____ 38

„Zależy, w którym kantonie” _____ 38

Kalendarium historyczne _____ 40

Akt Konfederacji Szwajcarskiej _____ 40

Proroctwa słowa błazna _____ 40

Habsburgowie – wiedeński dwór
rodem ze Szwajcarii _____ 41

Szwajcarscy najemnicy _____ 41

Ochrona papieża – Gwardia
Szwajcarska _____ 42Międzynarodowy Komitet
Czerwonego Krzyża i Czerwonego
Półksiężycy _____ 45

Demokracja po szwajcarsku _____ 46

Szwajcarska armia _____ 47

Medykamenty z alpejskiego kraju _____ 49

Największe miasta Szwajcarii _____ 50

Prawa kobiet _____ 51

Jan Kalwin i kalwinizm – szwajcarskie
oblicze reformacji _____ 53

Gwiazdy kina w Locarno _____ 55

Jean-Jacques Rousseau _____ 57

Miasto tolerancji religijnej _____ 81

„Maggi” Juliusa Maggi _____ 98

Region Appenzell _____ 104

Einstein w Bernie _____ 111

Paul Klee – artysta z Berna _____	113	centrum nauki _____	184
Dolina Emmental _____	118	Liga Narodów –	
Schroniska górskie w Alpach		poprzedniczka ONZ _____	185
Berneńskich z uwzględnieniem		UEFA _____	187
ich wysokości _____	119	Helweci – przodkowie	
Jan Kasprowicz – <i>Na lodowcach</i>		Szwajcarów _____	189
<i>Alletschu</i> _____	120	Komitet Narodowy Polski _____	191
Thunersee _____	125	Międzynarodowy Komitet	
Brienersee _____	127	Olimpijski _____	192
Fioletowa krowa ze Szwajcarii _	134	Gdzie Mickiewicz ronił żyzy _____	193
Gotthard Panorama Express –		Do Montreux po... natchnienie _	196
jeszcze więcej doznań! _____	145	<i>Smoke on the Water</i> _____	198
Prekursor robotyki _____	150	Frankenstein _____	199
Papież modernizmu		Pomoc z Vevey _____	207
z La Chau-de-Fonds _____	156	Müsli – przełom w dietetyce _____	208
Kanton Genewa _____	173	Szwajcarski złoty pociąg _____	209
Feta na ćwierć wieku – Fête des		Psy św. Bernarda _____	220
Vignerons _____	174	Matterhorn – góra, która rozpala	
Genewa – siedziba wielu organizacji		zmysły _____	223
międzynarodowych _____	175	Ekspresem przez krainę lodu _____	225
Zabójstwo Sisi _____	176	Toblerone – czekolada w kształcie	
Horace Bénédict de Saussure – ojciec		góry _____	226
alpinizmu _____	180	Szafranowa wioska _____	229
Muzeum Czerwonego Krzyża _____	181	Święta w Saas-Fee _____	231
Salon International de l'Automobile		Jedna przełęcz – trzy tunele _____	237
de Genève _____	182	Doliny Alp Lepontyńskich _____	245
Patek Philippe SA – luksus z polskim		Bohaterka z zielonych łąk _____	249
akcentem _____	183	Saneczkarstwo – sport z Davos _____	251
Europejska Organizacja Badań		Światowe Forum Ekonomiczne _____	256
Jądrowych CERN – europejskie		Jak przyciągnięto turystów? _____	258

Spis planów i map

Genewa – centrum__przednia okładka	Lucerna _____	138–139
Zurych _____	Genewa _____	178–179
Bazylea _____	Lozanna _____	190
Berno _____	Szwajcaria _____	272, tylna okładka

Atrakcje Szwajcarii

NA SZCZITY GÓRSKIE KOLEJĄ I KOLEJKĄ

Gornergrat (3089 m n.p.m.)

Jedna z najwyższych położonych w Europie kolei zębatych, która w ciągu pół godziny pokonuje blisko 1500 m różnicy wysokości i zabiera nas do miejsca, z którego roztacza się najpiękniejszy widok na Matterhorn.

Titlis (3020 m n.p.m.)

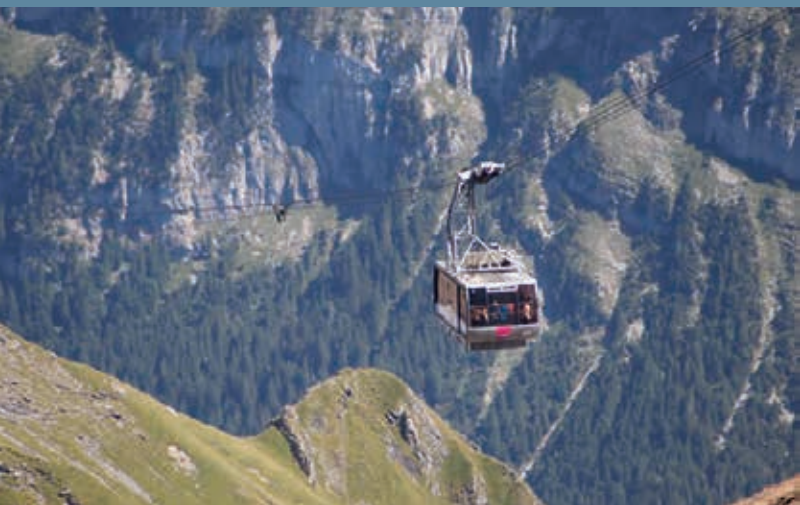
Jeden z piękniejszych lodowców w Szwajcarii i najwyższej położony w Europie most podwieszany, którego przejście gwarantuje emocje nieporównywalne z niczym innym.

Jungfrauoch (3454 m n.p.m.)

Najwyżej w Europie położona stacja kolei szynowej, a zarazem jedna z największych atrakcji turystycznych w Szwajcarii. Roztaczają się stąd niezapomniane widoki na lodowiec Aletsch.

Schilthorn (2970 m n.p.m.)

Jeden z najwspanialszych panoramicznych widoków w Szwajcarii (tzw. Swiss skyline ze szczytami Jungfrau, Mönch oraz Eiger). Na przyjezdnych czeka obracająca się restauracja Piz Gloria znana z filmowej serii o agencie Jamesie Bondzie.

SZWAJCARSKIE POCIĄGI PANORAMICZNE

Glacier Express

Bajkowe połączenie pomiędzy luksusowym Sankt Moritz a sielskim Zermattem, nad którym góruje jeden z najpopularniejszych alpejskich szczytów – Matterhorn. Podróż w jedną stronę trwa aż 8 godz., przez co Glacier Express bywa nazywany najwolniejszym ekspresem świata.

Bernina Express

Pociąg jadący z miasta Chur do Tirano we Włoszech, który po drodze wspina się na przełęcz Bernina. Część trasy stanowi arcydzieło nowoczesnej inżynierii, dzięki czemu została wpisana na listę UNESCO.

Luzern–Interlaken Express

Pociąg zapewnia piękną, niezbyt długą podróż, podczas której można podziwiać pięć krystalicznie czystych jezior z odbijającymi się w nich majestatycznymi górami; odcinek ten jest częścią znacznie dłuższej trasy GoldenPass z Montreux do Lucerny.

Gotthard Panorama Express

Pociąg łączący śródziemnomorski świat Ticino z jednym z najciekawszych miast Szwajcarii, czyli Lucerną położoną w sercu kraju. Część trasy pokonuje się statkiem parowym przez Jezioro Czterech Kantonów, co stanowi dodatkową atrakcję.

Kup książkę

Poleć książkę

KLEJNOTY Z LISTY UNESCO

Klasztor w Sankt Gallen

Przepiękna barokowa perła swą historią sięgająca VIII w. Wewnątrz znajduje się jedna z najpiękniejszych i najcenniejszych bibliotek na świecie – oszalała zarówno wyposażeniem, dekoracjami, jak i bezcennymi zbiorami.

Stare miasto w Bernie

Jedna z najpiękniejszych i najbardziej niezwykłych starówek w Europie, która powstała we wczesnym średniowieczu. Dzisiejsza spójna i jednorodna zabudowa została wzniesiona po katastrofalnym pożarze z początku XV w.

Kup książkę

Poleć książkę

Klasztor w Müstair

Intrygujący wczesnośredniowieczny zabytek w swoim wnętrzu skrywa niezwykle malowidła z epoki karylińskiej. Jest położony na dnie sielskiej doliny wśród majestatycznych szczytów.

Winnice w Lavaux

Piętrzące się nad Jeziorem Genewskim zielone tarasy winorośli to jeden z najciekawszych regionów winiarskich Szwajcarii. Zewsząd można podziwiać przepiękne widoki na błękitną taflę akwenu oraz wyniosłe, oprószone białym puchem górskie szczyty.

Zamki Bellinzony

Imponujący system obronny w postaci trzech potężnych zamków, które miały za zadanie strzec regionu należącego wówczas do Księstwa Mediolanu przed atakami z północy.

Kup książkę

Poleć książkę

UNIKATY PRZYRODNICZE

Wodospad Rheinfall

Niezwykłe miejsce w okolicy miasta Neuenhaus am Rheinfall, które zachwyca największym pod względem przepływu wody wodospadem w Europie. Poza imponującym spektaklem przyrody można tu podziwiać dwa pięknie położone zamki.

Creux du Van

Niezwykłe zapadlisko zwane skalnym amfiteatrem, które osiąga głębokość aż 160 m i rozmiary 4 x 1 km. Znajdziemy je w okolicy jeziora Neuchâtel.

Lodowiec Aletsch

Największy lodowiec w Alpach, który obecnie ma długość nieco ponad 22 km. Niestety z powodu zmian klimatycznych ten imponujący cud przyrody stopniowo się zmniejsza. Wraz ze szczytami Bietschhorn i Jungfrau znajduje się na liście UNESCO.

Ruinaulta

Imponujący wąwóz w okolicy miejscowości Flims, zwany „Wielkim Kanionem Szwajcarii”. Ciągnie się przez 13 km i osiąga głębokość 400 m!

Kup książkę

Poleć książkę

Szwajcaria północna

Kup książkę

Poleć książkę

Szwajcaria północna

Zdawać by się mogło, że pozbawiona wysokich gór północna Szwajcaria to stosunkowo nieciekawa część kraju Helwetów. Nic bardziej mylnego! Czekają tu na nas dwa duże, pełne zabytków miasta: Zurych

i Bazylea, mnóstwo nastrojowych miasteczek, niezwykle Jezioro Bodeńskie, malownicza dolina rzeki Aare, a także jedna z większych atrakcji przyrodniczych kraju – wodospady na Renie.

ZURYCH

Zurych

Zurych (Zürich) jest określany najważniejszym miastem Szwajcarii, jej sercem oraz motorem napędowym gospodarki. Kojarzy się przede wszystkim z bankami i innymi instytucjami finansowymi, gustow-

nie odzianymi maklerami, eleganckimi butikami i luksusowymi lokalami. Wśród tego blichtru i bogactwa można jednak odszukać kilka interesujących obiektów, a przede wszystkim docenić piękne po-

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

łożenie miasta nad północnym brzegiem Jeziora Zuryskiego i wypływającą z niego rzeką Limmat. Jest to największe miasto Szwajcarii, choć z liczbą mieszkańców nieprzekraczającą 400 tys. trudno zaliczyć je w poczet europejskich metropolii.

HISTORIA

Historia miasta sięga już czasów antycznych, kiedy Rzymianie na terenie dzisiejszego centrum założyli osadę Turicum. W 1262 r. Zurych był wolnym miastem cesarskim, a w 1351 r. dołączył do Konfederacji Szwajcarskiej. Ważną rolę odegrał na początku XVI w., kiedy przyjął reformatora religijnego Huldrycha Zwingliego (1484–1531), stając się „protestanckim Rzymem nad Limmatem”. To właśnie tutaj, a także

w Genewie, narodziły się kościoły reformowane. Spadkobiercą i kontynuatorem myśli Zwingliego był Jan Kalwin. W Zurychu powstał też jeden z pierwszych niemieckich przekładów Biblii (tzw. Biblia z Zurychu).

Prawdziwy rozkwit miasta nastąpił jednak dopiero w XIX w. Wtedy doszło do boomu gospodarczego, który pociągnął za sobą boom budowlany. Kolejny wiek to przekształcenie Zurychu w finansowe serce Szwajcarii i jeden z ważniejszych ośrodków bankowych na świecie. Dzięki największemu w kraju dworcowi kolejowemu oraz lotnisku miasto jest też ważnym węzłem komunikacyjnym. Od lat utrzymuje się w ścisłym gronie miejscowości oferujących najlepszy poziom życia, a zarazem najwyższe koszty utrzymania. Blisko 5,5% mieszkańców Zurychu to milionerzy (przyjmując za

Kup książkę

Poleć książkę

walutę dolary amerykańskie), co oznacza, że za Monako i Genewą jest trzecim miastem pod względem zagęszczenia milionerów na świecie. Gospodarka jest skoncentrowana na sektorze usług, w którym pracuje prawie 90% zatrudnionych osób. Zurych jest też medialną stolicą kraju, gdzie pracuje ponad jedna trzecia szwajcarskich dziennikarzy – właśnie tutaj swoją siedzibę ma publiczny nadawca radiowo-telewizyjny (Radio Télévision Suisse, RTS) oraz trzy główne dzienniki ponadregionalne.

WARTO ZOBACZYĆ

Wschodnia część starego miasta

Stare miasto Zurychu rozłożyło się po obu brzegach rzeki Limmat wypływającej z Jeziora Zuryckiego w kierunku północnym. By zwiedzić najstarszą część Zurychu, najlepiej zacząć wędrowkę od szerokiego mostu **Rathausbrücke**, który stanowi rodzaj placu przesuwanego ponad rzeką. Czasem bywa nazywany „mostem warzywnym” (Gemüsebrücke), co przypomina o jego dawnej handlowej roli. Patrząc na interesującą zabudowę od strony jeziora, po lewej zauważymy stojący najbliżej nas masywny budynek – będzie to właśnie **ratusz** wyrastający wprost z wody. Został zbudowany w latach 1694–98 i zastąpił średniowiecznego poprzednika. Choć nie ma charakterystycznej dla tego typu budynków wieży, to prezentuje się dosyć okazale, a najciekawszym jego elementem jest portal wejściowy z czarnego marmuru widoczny od strony ulicy równoległej do rzeki. Obok krótszego boku ratusza stoi niski budynek z sześciokolumnowym portalem, w którym siedzibę ma dziś policja – niedgdyś był to odwach miejski.

Kup książkę

Poleć książkę

Rapperswil

Na wschodnim brzegu Jeziora Zuryckiego leży 8-tysięczne miasto Rapperswil, w XIX w. ważny kierunek polskiej emigracji popowstaniowej. Nie dziwi więc fakt, że właśnie tutaj w 1870 r. założono **Muzeum Polskie** 📍 **Polenmuseum**; **IV–X codz. 13.00–17.00, XI–XIII i III w weekendy 13.00–17.00, I i II tylko po wcześniejszym umówieniu; 5 CHF, 4 i 3 CHF ulgowe.** Znajduje się ono w **zamku** zbudowanym w latach 1220–30. Osobą, która najmocniej przyczyniła się do powstania tej placówki, był Władysław Plater – poseł na sejm podczas powstania listopadowego, a następnie polityk emigracyjny początkowo urzędujący w Paryżu, a później w Szwajcarii. Za nadrzędne zadania muzeum uznano zabezpieczenie polskiego dziedzictwa

materialnego oraz walkę o sprawę polską na arenie międzynarodowej. Wiele z cennych pamiątek po Wielkiej Emigracji wróciło do kraju po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Zgodnie z zapowiedziami lokalnych władz muzeum zostanie zamknięte w 2022 r.

Obok zamku po prawej stronie, patrząc od strony starego miasta, wznosi się gotycki **kościół św. Jana** (Pfarrkirche St. Johann). Jego dwie asymetryczne dzwonnice są otoczone przez mury prezbiterium. Wnętrze nawy wykonano ze stali i nakryto drewnianym stropem. Sprzed świątyni w dół biegną schody prowadzące na **Hauptplatz** – najładniejszy plac miasta. Przed muzeum znajduje się taras Lindenhof, a na zachód od niego, na dole, zobaczymy klasztor Kapucynów.

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Figura Matki Bożej w opactwie w Einsiedeln

Einsiedeln

Niecałe 40 km na południe od Zurychu, już w kantonie Schwyz, leży miejscowość Einsiedeln, w której można doznać przede wszystkim przeżyć duchowych. Wznosi się tutaj bowiem ogromne **opactwo benedyktyńskie** założone w 934 r. Kaplica maryjna została podobno wybudowana w miejscu, w którym wiek wcześniej św. Meinrad założył swoją pustelnię. Życie zakonne podupadło w XV w., a w XVI w. zamarło całkowicie. Wkrótce jednak udało się je odtworzyć, czemu przysłużyła się

cudowna figura Matki Bożej z ok. 1450 r. zwana Czarną Madonną. W XVIII w. wzniesiono nowe mury klasztoru, który imponuje rozmiarem i stanowi ważne centrum kultu maryjnego – odwiedza go rocznie ponad 150 tys. pielgrzymów. Nie bez przyczyny miastami partnerskimi Einsiedeln są m.in. Częstochowa, Loreto, Fatima, Lourdes czy Mariazell. Ponadto miejscowość szczyti się posiadaniem „Dioramy Bethlehem”, która uchodzi na największą bożonarodzeniową szopkę na świecie.

Kup książkę

Poleć książkę

Berno

Berno (Bern, Berne) olśniewa przyjezdnych od pierwszych chwil. Wystarczy spojrzeć na jego położenie, by zapalać do miasta wielkim uczuciem. Berno pełni rolę stolicy, co oznacza, że tutaj mieści się siedziba rządu Szwajcarii. Ponadto jest stolicą kantonu o tej samej nazwie. Co ciekawe, z liczbą mieszkańców na poziomie 130 tys. nie jest największym, ale dopiero 4. po względem ludności miastem w tym kraju. Wraz z Zurychem i Genewą bardzo często plasuje się na szczytach rankingów miast, w których koszty utrzymania są najwyższe na świecie. Ciekawostką jest również fakt, że 34% mieszkańców posiada inne niż szwajcarskie obywatelstwo.

W 1983 r. stare miasto Berna zostało wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO z powodu wyjątkowo spójnej struktury wytyczonej już w średniowieczu i nienaruszonej mimo potężnego pożaru w 1405 r. Znajdziemy tu wiele historycznych budynków, a także siedziby władz federalnych, kantonalnych i gminnych. Serce miasta jest więc świetnym przykładem tego, jak w nienaruszony zabytkowy rdzeń tchnąć współczesne życie.

HISTORIA

Najdawniejsze czasy

Choć pierwsi osadnicy pojawili się w tej okolicy już w II w. p.n.e., Berno zostało założone najprawdopodobniej w 1191 r. przez księcia Bertholda V z niemieckiej dynastii von Zähringen. To właśnie on nadał miastu nazwę nawiązującą do niedźwiedzia – podobno pierwszego zwierzęcia, które upolował w tym miejscu. Dlatego też niedźwiedź po-

jawia się w herbie miasta, jest jego symbolem i maskotką. W 1218 r., po bezpotomnej śmierci Bertholda, Berno zostało wolnym miastem Świętego Cesarstwa Rzymskiego rządzonego wówczas przez Fryderyka II Hohenstaufa. W 1353 r. Berno przystąpiło do Konfederacji Szwajcarskiej, stając się jednym z ośmiu kantonów tzw. okresu formacyjnego (1353–1481). W 1415 r. Berno najechało i podbiło Argowię (kanton Aargau), w 1536 r. Vaud oraz kilka innych mniejszych terytoriów, stając się tym samym największym miastem-państwem na północ od Alp; w XVIII w. obejmowało większość obszaru dzisiejszych kantonów Berno i Vaud.

Po wielkim pożarze

Po wielkim pożarze w 1405 r. oryginalne drewniane budynki miasta były stopniowo zastępowane domami z muru pruskiego, a następnie budowlami z piaskowca, które stały się charakterystyczne dla całej starówki. Pomimo fal zarazy, które nawiedzały Europę w XIV i XV w., miasto nadal się rozwijało i przyciągało nowych mieszkańców z okolicznych wsi. Przełom XVIII i XIX w. to czas rewolucji francuskiej i wojen napoleońskich, które nie ominęły także Berna. Francuzi podbili nawet część jego terytorium, ale u schyłku tej epoki i podczas kongresu wiedeńskiego przywrócono miastu dawny status. Berno stało się ponownie największym kantonem w kraju. W 1848 r. zostało Federalnym Miastem (siedzibą Zgromadzenia Federalnego) w ramach nowej szwajcarskiej federacji. Był to kompromisowy wybór, ponieważ Berno leży na kulturowym i językowym styku terytoriów niemieckiego i francuskiego.

Kup książkę

Poleć książkę

Współczesność

Na szczęście unikatowej starówki nie dotknęły zniszczenia I i II wojny światowej. Około 80% dzisiejszych mieszkańców miasta to ludność niemieckojęzyczna, na drugim miejscu plasują się osoby włoskojęzyczne (3,9%), na trzecim francuskojęzyczne (3,6%), natomiast czwartego języka urzędowego, czyli romansz (Rumantsch), używa mniej niż 200 osób. Wśród imigrantów zamieszkujących Berno dominują Niemcy, Włosi, Hiszpanie, Portugalczycy, Turcy, obywatele krajów byłej Jugosławii oraz Austriacy. Około 60% berneńczyków należy do Szwajcarskiego Kościoła Reformowanego, 25% do Kościoła katolickiego, mniej niż 4% wyznaje islam, niecałe 2% prawosławie i 0,25% – judaizm. Jeszcze mniejszy odsetek osób wyznaje inne religie lub filozofie (buddyzm, hinduizm itd.). Około 13% osób nie należy do żadnego Kościoła albo uważa się za agnostyków lub ateistów.

WARTO ZOBACZYĆ

Berno jest miastem, które koniecznie trzeba odwiedzić podczas pobytu w Szwajcarii. Wyróżnia się bodaj najpiękniejszą w kraju starówką, położoną w zakolu rzeki Aare, która tworzy tu głęboką dolinę. Zwarty i przemyślany układ urbanistyczny pozostał zasadniczo niezmieniony od czasu jego utworzenia w okresie od XII do XV w. Podczas trwającej w XV w. odbudowy po pożarze z 1405 r. Berno zyskało 6 km arkad, dzięki którym szczyci się ono jedną z najdłuższych zadaszonych promenad handlowych w Europie.

Przemyślany układ urbanistyczny składa się z czterech równoległych ulic, które biegnąc po lekkim łuku, wydają się nie mieć końca, a domy wybudowane po pożarze mają bardzo spójny charakter, nawet jeśli chodzi o detale. W podcieniu każdego

Kup książkę

Poleć książkę

z domów zauważymy charakterystyczne wejście do piwnicy. W lecie w większości okien wystawia się skrzynki z wylewającymi się na elewację kwiatami, co czyni ulice staro Berna niesłychanie urokliwymi.

Stare miasto – część wschodnia

Przygodę z miastem warto rozpocząć w wschodnim przyczółku długiego na 200 m mostu **Nydeggbrücke** z XIX w. W tym miejscu znajduje się niewielki parking, gdzie można pozostawić samochód osobowy, natomiast autokary parkują wzdłuż ulic biegnących pod górę. Tutaj też zauważymy **kamienny wybieg dla kilku niedźwiedzi**, które cieszą się ogromną popularnością wśród przyjezdnych. Krótka wizyta u nich wydaje się wręcz nieodzownym elementem wycieczki do Berna – w końcu stanowi symbol miasta!

Zanim przekroczymy Nydeggbrücke i wejdziemy na teren pięknej starówki,

▼ Untertorbrücke

z ronda, które znajduje się tuż za mostem, warto skrócić w biegnącą stromo pod górę wyłożoną kamienną kostką Alter Aargauerstalden. Gdy przejdziemy kilkadziesiąt metrów, po lewej stronie pojawi się brukowany chodnik, którym po około 300 m dojdziemy na taras zajmowany przez **ogród różany Rosengarten**. Dziś jest to ładny i zadbane park, ale w latach 1765–1913 znajdował się tu cmentarz. Z ogrodu rozciąga się najpiękniejszy widok na starówkę i opływającą ją rzekę.

Wróćmy na Nydeggbrücke i udajmy się nim w kierunku staro miasta. Stojąc w połowie długości mostu, spójrzmy w dół – w tym miejscu widać będzie piękne domy wystające wprost z wody, a także zażytkowy **Untertorbrücke** (niem. most dolnej bramy) z XV w., który jest najstarszym kamiennym mostem w Szwajcarii. Oryginalny most, najprawdopodobniej drewniany chodnik, został zbudowany w 1256 r. Zniszczono go podczas powodzi w 1460 r.

Kup książkę

Poleć książkę

Alpy Berneńskie (Oberland Berneński)

Tłem dla Berna są piękne góry – Alpy Berneńskie – które wyrastają stromo po północnej stronie doliny Rodanu. Stanowią część Alp Zachodnich. Administracyjnie należą do kantonów Vaud, Uri i Valais. Nie bez przyczyny kraina ta jest nazywana Oberlandem, czyli 'górną ziemią'. Najwyższym szczytem jest mierzący 4274 m n.p.m. Finsteraarhorn. Pozostałe 4-tysięczniki to Aletschhorn – 4195 m, Jungfrau – 4158 m, Mönch – 4107 m, Schreckhorn – 4078 m, Grosses Fiescherhorn – 4049 m, Grünhorn – 4043 m, Laueraarhorn – 4042 m.

Na południowym zachodzie pasmo graniczy z masywem Mont Blanc.

Schroniska górskie w Alpach Berneńskich z uwzględnieniem ich wysokości

- ◆ Monchsjoehütte – 3660 m
- ◆ Mittellegihütte – 3355 m
- ◆ Berglihütte – 3299 m
- ◆ Finseraarhornhütte – 3048 m
- ◆ Mutthornhütte – 2901 m
- ◆ Konkordiahütte – 2850 m
- ◆ Schreckhornhütte – 2530 m
- ◆ Eiger-Osteggihütte – 2317 m
- ◆ Glecksteinhütte – 2317 m
- ◆ Wildhornhütte – 2303 m
- ◆ Gaulihütte – 2205 m
- ◆ Berghaus Bäregg – 1775 m

Jeśli chodzi o budowę geologiczną, Alpy Berneńskie składają się głównie z łupków krystalicznych i granitów, a na zachodzie oraz północy dominują skały osadowe. Pokryte są lasami bukowymi, jodłowymi i świerkowymi, w wyższych partiach występują modrzew europejski oraz limba, natomiast w piętrze

subalpejskim – kosodrzewina. Flora zaczyna zanikać powyżej 2000 m n.p.m.

Znajduje się tu kilkanaście lodowców, spośród których jeden – **Aletschgletscher** – zrobił szczególne wrażenie na polskim poecie Janie Kasproviczu i stał się inspiracją dla jego wiersza.

Jan Kasprovicz – *Na lodowcach Aletschu*

I.
Śniegu i lodu srebrzyste bezmiary,
Wśród nich, jak wyspy, straszne ster-
czą złomy;

W górze niebieskich kryształów ogromy,
Rozplomienione słonecznymi żary.

Fioletowe zniknęły opary –
I wzrok nasz, cudów przedwieku łakomy,
Ma tuż w nagości dziewiczej widomy
Znak bożej siły, źródło wielkiej wiary.

I z ciał tych naszych, zawisłych bezwładnie
Na opoczystych urwiskach, ulata
Duch, zachwycony, nad śnieżne prze-
stworze –
Nad czarne szczyty, śmiejące się zdradnie
Obliczem z lodu, i klęka w pokorze
Gdzieś przed nieznanem źródłem tego
świata.

II.
Milczący zśliśmy zamarzłym dunajem,
W skok przekraczając kotliny bezdenne,
Bramice śmierci dla człeka, promienne
Wrótnie żywota dla tych sił, co wzajem

Zwalczają siebie, wieczyste a plenne
W zmian nieskończoność. Nad tych lo-
dów krajem,
Nad tą kuźnicą drzemią szczyty senne,
Ciche, błyszczące. I my błędni stajem

Z dziwu i słuch nasz tężymy w tej ciszy
Głębie bezmierne. I patrz! duch nasz słyszy
Onego Ducha, co miał moc, by w tumy,

Nieb sięgające, pospiętrzać opoki...
Strach!... Czy nie zerwą dziś się jego
szumy,
By świat ten wkoło zwalić, strącić
w mroki?!...

III.
Zpoza gór czarnych, zza śnieżnych prze-
łęczy
Szum dolatuje: O lodów pokłady,
O skalne zręby łamią się kaskady,
A tam! – lawina głuchym hukiem jęczy.

Ach! szum ten duszę przygniata i męczy:
Nie zwykła ona chadzać temi ślady...
Lecz patrz! u stóp się macierzanka wdzięczy
W mchach, których głażne nie pocięły
grady.

A tu – rumianek naszych pól... I z drogi
Strasliwej grozy, przejmującej trwogi
Dusza na skrzydłach znużonych uchodzi

W kraj łąk i lasów rodzinnych. Lecz błogi
Sen rychło rzuca i wraz z Śmiercią brodzi
W kaskad, przepadlisk i lawin powodzi.
[w: *Krzak dzikiej róży. Poezye*, Lwów–War-
szawa 1907]

Alpy Berneńskie cieszą się ogromną popularnością wśród turystów, czemu nie można się dziwić, ponieważ są idealnym miejscem do uprawiania trekkingu czy wspinaczki górskiej. Można tu także skorzystać z którejś z kolejek, wyjechać na dużą wysokość i podziwiać olśniewające widoki. Uprawianie turystyki ułatwiają schroniska górskie, natomiast na miłośni-

ków białego szaleństwa czekają kilometry tras doskonałych zarówno dla wytrawnych sportowców, jak i początkujących narciarzy. Także pasjonaci dziedzictwa kulturowego znajdą tu coś dla siebie – malowniczo położone Interlaken oraz inne miejscowości nad bliźniaczymi jeziorami Thun i Brienz obfitują w zamki i pałace oraz kilka ciekawych muzeów.

▼ Grań Jungfrau

Lucerna

Piękna Lucerna (Luzern; 60 tys. mieszkańców) to właściwie archetyp szwajcarskiego miasta: ładna starówka położona przy kryształicznie czystym jeziorze, ponad którym majaczą wysokie góry, a całości dopeł-

niają typowe dla tego kraju drewniane, zadaszone mosty. Miejscowość leży na północno-zachodnim krańcu **Jeziora Czterech Kantonów** (niem. Vierwaldstättersee), na obu brzegach rzeki Reuss, w miejscu gdzie

Kup książkę

Poleć książkę

wypływa ona ze zbiornika i dalej wije się w kierunku północnym. Potencjał tego miejsca docenili już starożytni Rzymianie, jednak po upadku ich państwa życie w okolicy zamarło. Zmienił to dopiero benedyktyni, którzy w VIII w. zbudowali tu klasztor. W kolejnych stuleciach wokół rozrosła się osada, która rozkwitła w XIX w. – wtedy została odkryta przez artystów, a w ślad za nimi

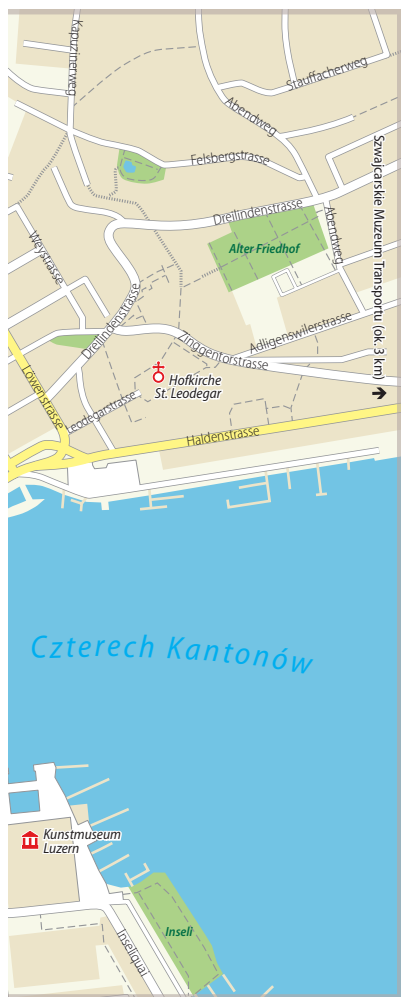
turystów. Dziś jest jedną z chętniej odwiedzanych miejscowości w kraju, a także ważnym ośrodkiem naukowym i kulturalnym.

WARTO ZOBACZYĆ

Miasto słynie przede wszystkim z dwóch krytych drewnianych mostów, ale oferuje znacznie więcej. Spacer najlepiej zacząć przy **dworcu kolejowym**, który jest klasycznym przykładem dworca czołowego. Mimo że współczesna stacja reprezentuje późnomodernistyczną architekturę z drugiej połowy XX w., to relikty dawnego XIX-wiecznego budynku w postaci centralnego łuku fasady pozostawiono na środku Bahnhofplatz. Na przeciwko dworca znajduje się jedna z przystani żeglugi pasażerskiej po Jeziorze Czterech Kantonów (można podziwiać stąd panoramę drugiego brzegu z eleganckimi budynkami z przełomu XIX i XX w.), a po prawej stronie usytuowany jest nowoczesny gmach centrum kongresowo-kulturalnego i **Kunstmuseum** <https://www.kunstmuseumluzern.ch>; wt.–nd. 11.00–18.00, śr. 11–20.00; 15 CHF, 6 CHF ulgowy. Zostało ono założone w 1933 r., a dzisiejszy budynek powstał w 1996 r. Prezentuje się tu głównie szwajcarską sztukę od czasów renesansu do współczesności.

Kapellbrücke

Mniej więcej na wprost dworca, nieco po lewej stronie zobaczymy szeroki i ruchliwy most Seebrücke. Nie przechodźmy przez niego, ale udajmy się w lewo nabrzeżem, z którego doskonale widoczny jest główny zabytek miasta, czyli **Kapellbrücke** (most Kapliczny) z wyrastającą z nurtu rzeki wieżą, w której mieści się kaplica. Został zbudowany w 1365 r. Jest to najdłuższy (202 m) zachowany kryty drewniany most w Europie. Niestety w sierpniu 1993 r. znaczna jego

Kup książkę

Poleć książkę

część spłonęła; przyczyną pożaru prawdopodobnie był niedopałek papierosa – z tego powodu dziś obowiązuje tam bezwzględny zakaz palenia. Szczęściem w nieszczęściu okazał się fakt, że w latach 60. XX w. podczas renowacji przeprowadzono bardzo dokładną dokumentację, dzięki czemu możliwe było odbudowanie mostu zgodnie z oryginałem. Bezpowrotnie utracono jednak wiele cennych obrazów z początku XVII w. Są one bardzo nietypowe – malowane na trójkątnych panelach o podstawie 150–180 cm i wysokości 85–95 cm. Miały opowiadać historię miasta i państwa, a także propagować idee katolickie w czasach szerzącego się protestantyzmu.

Wspomniana wieża na moście to jeden z elementów dawnego systemu obronnego Lucerny. Ma 34 m wysokości, plan ośmiokąta i pierwszy raz została wspomniana

w 1367 r., choć istnieją przypuszczenia, że powstała na długo przed budową mostu, nawet około 1300 r. Przez stulecia pełniła różne funkcje – lochu, więzienia z izbą tortur, a także skarbcza i archiwum. Kapellbrücke szczególnie pięknie prezentuje się w lecie, kiedy z jego balustrad spływają potoki kwiatów.

Stare miasto

Kilkadziesiąt metrów za południowym krańcem mostu znajduje się piesza kładka, na wprost której stoi **Luzerner Theater**; jest to dosyć skromna, klasycystyczna budowla z połowy XIX w. Na prawo od teatru, za niewielkim placem, znajduje się natomiast piękna barokowa świątynia zwrócona fasadą w stronę rzeki. Jest to jezuicki **kościół św. Franciszka Ksawerego** zbudowany w latach 1666–77.

▼ Kapellbrücke

Kup książkę

Poleć książkę

Kilkadziesiąt metrów dalej przez rzekę przechodzi kolejny most – Reussbrücke. Przejdźmy przez niego na drugą stronę, spoglądając na malowniczy widok – oto wspomniany kościół Jezuitów i Kapellbrücke w oddali. Ulica wychodząca na wprost mostu zaprowadzi nas na wąski i podłużny Mühlenplatz. Nie posiada on wschodniej pierzei, więc jest otwarty na rzekę, gdzie wybiega drugi drewniany kryty most – **Spreuerbrücke** (most Plewny) z przełomu XIV i XV w., odbudowany po powodzi w 1566 r. Jego nazwa jest nieprzypadkowa – Mühlenplatz oznacza bowiem ‘plac młyński’; w przeszłości znajdowały się na nim młyny. Z mostu do rzeki wyrzucano kiedyś odpadki, w tym plewy. Spreuerbrücke nie jest tak popularny jak Kapellbrücke, ale na pewno także wart odwiedzenia. Ma bardzo podobną konstrukcję i tę przewagę, że jest

w pełni oryginalny. W latach 1616–37 grupa artystów pod kierunkiem malarza Kaspara Meglingera wykonała zespół 67 trójkątnych obrazów, których motywem przewodnim jest taniec śmierci. Do dziś zachowało się 45 dzieł. Po drugiej stronie most opiera się o kompleks budynków, z których ten usytuowany po lewej stronie mieści **Muzeum Historyczne**, a po prawej – **Muzeum Przyrodnicze**.

Wróćmy na Mühlenplatz, z którego weszliśmy na most. Na zachód prowadzi ulica Rösslingasse wiodąca w głąb uroczego starego miasta. Pierwszy plac, który napotkamy, to **Hirschenplatz** z dwiema malowanymi i bogato zdobionymi kamienicami. Więcej takich budynków znajduje się na sąsiednim **Weinmarkt**, który jest znacznie większy, a na jego środku ujrzymy ładną fontannę. Stąd już tylko kilka kroków

Kup książkę

Poleć książkę

na zachód, w kierunku Kornmarkt, dzieli nas od ratusza z początku XVII w. z charakterystyczną kamienną wieżą zegarową.

Wychodząca na zachód Kapellgasse zaprowadzi nas na Kapellplatz, przy którym mieści się niewielka świątynia **Peterskapelle**. Do jej południowej ściany przylega Kapellbrücke, czyli wspomniany najszynniejszy most w mieście. Tutaj też kończymy spacer po starówce, ale Lucerna oferuje jeszcze kilka ciekawych obiektów i atrakcji w śródmieściu.

Inne ciekawe miejsca

Warto przejść wzdłuż zadrzewionego brzegu jeziora w kierunku zachodnim, w stronę widzianą z daleka dwuwieżowej fasady kościoła **Hofkirche St. Leodegar**. Jest to główna świątynia katolików w mieście. Została zbudowana w latach 1633–39, częściowo na fundamentach bazyliki spalonej w 1633 r. Stoi na wzniesieniu, a prowadzi do niej monumentalne schody.

▼ Ekspozycja kolejowa w Muzeum Transportu

Nieco niżej w lewą stronę odchodzi szeroka Löwenstrasse, którą dotrzemy na ruchliwy Löwenplatz. Stoi przy nim wyróżniający się budynek **Bourbaki-Panorama Luzern** 📍 www.bourbakipanorama.ch; IV–X codz. 9.00–18.00, XI–III codz. 10.00–17.00; 12 CHF, 10 i 7 CHF ulgowe. Wewnątrz mieści się ogromny, biegnący po okręgu obraz o długości 112 m, który w 1881 r. namalował Édouard Castres. W swej wymowie dzieło jest bardzo pacyfistyczne – potępia prowadzenie wojen i sławi pierwsze dokonania Czerwonego Krzyża.

Kierując się na północ od budynku panoramy, ulicą Denkmalstrasse dojdziemy do niewielkiego skweru, gdzie w pionowej skale została wykuta najszynniejsza rzeźba w mieście. **Pomnik Lwa** (Löwendenkmal) zaprojektowany przez duńskiego artystę Bertela Thorvaldsena jest alegorią symbolizującą żołnierzy Gwardii Szwajcarskiej poległych w Paryżu w 1792 r. podczas obrony króla Ludwika XVI przed rewolucjonistami.

Kup książkę

Poleć książkę

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Szwajcaria

oraz Liechtenstein

Szwajcaria to kraj rzadko wybierany na cel urlopowych wyjazdów, a przez to mało znany. Tymczasem potencjał turystyczny tego zakątka Europy jest wręcz imponujący. Szczycące się średniowiecznymi zabytkami miasta, wspaniałe alpejskie jeziora, wysokogórskie trasy trekkingowe, niezliczone skarby przyrody i kultury – to wszystko znajdziemy w Helwecji, niekoniecznie wydając fortunę. Jeśli dodamy do tego krystalicznie czyste powietrze, wyborną regionalną kuchnię oraz znakomitą infrastrukturę – odkryjemy, że do Szwajcarii po prostu wybrać się trzeba!

Historyczne miasta

Wsie – żywe skanseny

Klasztory i zamki

Łąki, jeziora i lodowce

Alpejskie koleje linowe

Sery, wino i czekolada

Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
0 601 339900

 Bezdroża

Sprawdź najnowsze promocje:
● <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny wyłącznie na:

ebookpoint.PL

ISBN 978-83-283-6268-0

Cena 32,90 zł